

УДК: 347. 471 (477)

Ткачук А.С.
студентка II курсу
юридичного факультету ЗНУ

Михайленко О.О.
к.ю.н., доцент
кафедри цивільного права юридичного факультета ЗНУ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Україна як самостійна держава поставила собі за мету формування ринкової економіки. Це обумовило необхідність появи нових організаційно-правових форм господарської діяльності. З метою отримання прибутку, в ринкові відносини вступили різноманітні суб'єкти приватні підприємці, господарські товариства, кооперативи. Однак, на наш погляд, питання правового регулювання функціонування товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є одним з найбільш актуальних, тому що ця форма організації середнього та дрібного бізнесу в Україні на цей час - одна з найпоширеніших.

На жаль, Господарський кодекс України [1], Цивільний кодекс України [2] та Закон України "Про господарські товариства" [3] не вирішують деякі спірні питання створення та діяльності таких видів товариств. Це питання однієї вкладів засновників товариства, зроблених у вигляді споруд, будівель та інших матеріальних цінностей; питання щодо максимальної кількості учасників ТОВ; питання, що стосується механізму однієї вкладів учасників ТОВ, гарантій діяльності ТОВ, а також невигідного становища кредитора тощо.

За загальним правилом ТОВ має корпоративний устрій, але стаття 140 ЦК України передбачає можливість створення товариства одним або кількома засновниками, а Господарський кодекс України та Закон України "Про господарські товариства" взагалі не регулюють це питання. Але одностовове товариство не є корпоративним. Отже

така ознака як корпоративність не завжди відповідає дійсності, тому це питання потребує законодавчого врегулювання.

Можливість створення ТОВ однією особою - новела ЦК України, це велике досягнення українського законодавства. В багатьох країнах ринкової економіки також передбачена можливість заснування ТОВ однією особою. Такі товариства отримали велике розповсюдження (наприклад, у ФРН таких товариств було 100 тис. [4]), особливо після того, як стало можливим безпосереднє створення такого товариства, а не тільки його виникнення внаслідок того, що всі частки учасників з різних причин зосередилися в одних руках. Товариство однієї особи - це дуже зручна та вигідна форма обмеження ризику та відповідальності приватного підприємця, із коштів та майна якого юридично відокремлюється частина, яка складає статутний фонд товариства. Поява товариства однієї особи внесла суттєві зміни у традиційну концепцію торгового товариства, адже раніше вважалося, що товариство є договором двох або кількох осіб.

Так, 4 травня 1980 року у ФРН був прийнятий закон, згідно з яким дозволяється заснувати товариство з обмеженою відповідальністю однієї особи, яке мало назву "одноособне підприємство з обмеженою відповідальністю". У США законодавство про корпорації практично всіх штатів дозволяє утворення та функціонування корпорації однієї особи. Підстави створення для таких

юридичних осіб полягають у тому, що вони у сучасних умовах здійснюють функції обмеження підприємницького ризику вартістю вкладеного майна.

В інших країнах Заходу визнання компаній однієї особи здійснюється непрямим чином. Створення однією особою корпорації заборонено, але якщо внаслідок яких-небудь подій у компанії залишається один учасник, то вона автоматично не припиняє свого існування, а продовжує законно функціонувати або протягом визначеного строку або за умови розповсюдження на одного члена нес обмеженої відповідальності за боргами корпорації (Норвегія, Швеція, Швейцарія, Данія, Англія). Можливість створення ТОВ однією особою передбачає і ЦК РФ (п.1 ст. 87) та Закон РФ "Про товариства з обмеженою відповідальністю" (п.1 ст. 2).

У багатьох розвинутих державах існують ТОВ, які складаються з одного учасника. Слід відзначити, що товариства, створені однією особою - це надбання нашого часу. У Стародавньому Римі існувало загальне правило про обов'язок трьох членів будь-якої корпорації [5].

Новелою ЦК України є також встановлення максимальної кількості учасників, що є доцільним (ст. 141 ЦК України). Натягне, що при великій кількості учасників ТОВ стає фінансово могутнішим, може виконувати грандіозні плани, але втрачає важелі контролю. Враховуючи це, доречно було б вказати в законі конкретні цифри, яким має відповідати максимальна кількість учасників ТОВ, шляхом внесення відповідних змін в Закон України "Про господарські товариства" або прийняття нового закону. Законодавство Австрії та Франції передбачає максимальну кількість учасників товариства. Так, у Франції кількість учасників ТОВ не може перевищувати 50 осіб. Якщо ж така ситуація складається, то впродовж двох років воно повинно бути перетворене на акціонерне товариство або ліквідоване.

Доречно бачиться позиція Л. Нецької, яка вважає, що господарське законодавство повинно дати відповіді на питання стосовно оцінки вкладів учасників та засновників товариства [6]. Так, ст.13 Закону України "Про господарські товариства" передбачає, що вкладами учасників та засновників товариства можуть бути будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, а також інші майнові права (у тому числі в іноземній валюті).

Майновий вклад кожного учасника повинен бути оцінений за згодою учасників у національній валюті України. Згідно із загальним правилом встановленим ч. 2 ст. 13 Закону України "Про господарські товариства", порядок оцінки вкладів визначається в установчих документах товариства, якщо інше не передбачено законодавством. Зрозуміло, що відсутність контролю за адекватністю оцінки вкладів призведе до ширшого розповсюдженого зловживання, бо вартість може виявитися заниженою або завищеною.

Багато суперечок викликає навіоло питання формування статутного капіталу товариства внесенням об'єктів інтелектуальної власності.

Отже, існує нагальна необхідність опрацювання механізму оцінки вкладів учасників ТОВ.

Основна перевага ТОВ для його учасників - їх обмежена відповідальність (ст.50 Закону України "Про господарські товариства"), але для кредиторів такого товариства - це великий ризик. За законами римського права борги кредитору повинні сплачуватися в повному обсязі, тому законодавець передбачив як гарантію діяльності ТОВ обов'язкове встановлення двох фондів: статутного та резервного (страхового), які могли б гарантувати кредиторам сплату значної частини їх боргів.

Гадаємо, це правило потребує доопрацювання, оскільки згідно ст. 52 Закону України "Про господарські товариства" статутний фонд ТОВ може формуватися впродовж одного року. Страховий фонд може бути з цей час використаний для покриття непередбачених збитків, покриття балансового збитку за звітний період та інших потреб товариства, тому що у нормативних актах не визначається перелік випадків, коли дозволяється використувувати резервний фонд, або його призначення. Тобто за цей період, по суті, діяльність товариства майже нічим не гарантується. Слід підкреслити, що українське законодавство не встановлює гарантії для діяльності ТОВ, а це може негативно вплинути на розвиток підприємництва в Україні. Все це ще раз підкреслює необхідність вдосконалення українського законодавства про господарські товариства.

Проаналізувавши положення Закону України "Про господарські товариства", а також відповідні норми Цивільного та Господарського кодексів України, не викликає сумнівів доцільність прийняття Закону України "Про товариства з обмеженою відповідальністю", який створив би чіткі правові механізми, які б забезпечили належний розвиток та

функціонування сучасних ринкових структур. При цьому слід враховувати зарубіжний досвід та спрямовувати політику уряду на розширення та розвиток малого підприємництва в нашій країні, тому що саме воно веде до оздоровлення економіки в цілому. Цей закон не характеризував би ТОВ, як корпоративне утворення (адже одиособове не є корпоративним), в ньому була б указана максимальна межа кількості його учасників, давалася б конкретна оцінка вкладів засновників, кредиторам надавалися б гарантії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України - 2003. - № 40-44. - Ст. 356.
3. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.1991р. // Відомості Верховної Ради України-1991. - № 49. - Ст. 682.
4. Акционерное общество и общество с ограниченной ответственностью. Сборник зарубежного законодательства / Составитель, ответственный редактор проф. В.А. Туманов. - М.: Издательство БЕК, 1995. - С. 154-172.
5. Покровский И.А. История римского права. - СПб. -1998.
6. Нецька Л. Про окремі недоліки Закону України "Про господарські товариства" // Право України.- 2000. - № 4.- С. 77-79.
7. Зенін И.А. Гражданское и торговое право капиталистических стран. - М. - Фолно. - 1992. - С. 55-69.
8. Пилипенко А.Я., Щербина В.С. Господарське право. - К.: Юрінком Інтер, 1996. - С. 25-43.
9. Стасібо-Фатеева И.В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения. - Х., 1998.
10. Санжметова Н.О. Підприємницьке право. - К., 2001.
11. Соєн О. Правові основи виникнення сільсько-господарських кооперативів // Право України - 1992. - № 1.- С. 15-17.
12. Шиткина И.С. Предпринимательские объединения. - М., 2001.
13. Житинский С.Э. Предпринимательское право. - М., 2002.
14. Федеральный закон Российской Федерации "Об обществах с ограниченной ответственностью" от 08.02.1998 г. // Собрание законодательства Российской Федерации - 1998. - № 7. - Ст. 785.